

**มาตรการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดอาญาตาม
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ. 2553**

**Investigation of Children and Youth Offender According to the Juvenile
and family Court and Juvenile and family Procedure Act of 2010**

วารุณี จันทร์ทอง*

Warunee Chanthong**

บทคัดย่อ

แม้ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แทนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ซึ่งมีการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้การคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่ในบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดยังคงขาดความชัดเจนทั้งในแง่มาตรการสอบสวนและผลของการฝ่าฝืน จึงเห็นสมควรต้องมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

Abstract

The Juvenile and family Court and Juvenile and family Procedure Act of 2010 has been promulgated. It has been taken place of the Juvenile and family organized Court and Juvenile and family Procedure Act of 1991. Such amendments have improved the Rights Protection and practices for children and youth including the process of equity in accordance with the Constitution of the kingdom of Thailand of 2007 and the Convention on the Rights of the Child. However, the legislation of children's investigation, youth offender, should be revised. Due to this legislation is lacking of clarity in the aspect of investigation and result of violation.

คำสำคัญ: สอบสวนเด็ก

Keyword: Child Investigation

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.

**Lecturer, Faculty of Law, Phayao University.

มาตรการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด เป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานก็ตามเพราะเด็กและเยาวชนนั้นยังถือว่าเป็นวัยที่ขาดประสบการณ์ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งของข้อดี ขาดความรู้เท่าทันในด้านต่างๆ ขาดการเรียนรู้ที่เพียงพอ มีสภาพจิตใจที่ไม่เข้มแข็งเท่ากับผู้ใหญ่ จึงได้กำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินการทางคดีอาญากับผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีหลักการในการคุ้มครองและเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ซึ่งกระทำความผิดและได้กลายมาเป็นผู้ต้องหา หรือการคุ้มครองผู้เสียหาย พยาน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน

ดังนั้น กระบวนการที่จะใช้ในการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และสำหรับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญาก็เช่นกัน กฎหมายได้วางมาตรการการสอบสวนที่แตกต่างจากมาตรการการสอบสวนผู้ใหญ่ กล่าวคือ ได้มีการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้ต้องหาโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 คือ ได้วางมาตรการให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่ายโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ทั้งนี้ ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดดังกล่าว บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้¹

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางมาตรการดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติมาตรา 134/1 ได้บัญญัติว่า ในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา พนักงานสอบสวนจะต้องถามผู้ต้องหาว่ามีนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้² และมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ได้บัญญัติให้ในการสอบสวนเด็กผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี

¹พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 75.

²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/1 วรรคหนึ่ง.

บริบูรณ์ในวันถามปากคำในคดีในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ ความผิดที่เกิดจากการหลุมอนต่อผู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็น เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนคดีในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และ ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมี ผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคม สงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของ พนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร...³ และหากมีการ ผ่าฝืนมาตรการดังกล่าว มาตรา 134/4 วรรคท้ายก็ได้บัญญัติถึงผลไว้โดยให้ถือว่าถ้อยคำใด ๆ ที่เด็กหรือ เยาวชนให้ไว้จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้⁴

เมื่อพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 ได้บัญญัติกล่าวถึงมาตรการการสอบปากคำเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไว้ และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็มีการบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าวไว้โดยมิได้มีเนื้อหาหรือ สารสำคัญที่ขัดแย้งกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนประกอบกับมาตรา 6 แห่งพระราช บัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติให้นำ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับกับคดีเด็กและเยาวชนเท่าที่ไม่ขัดหรือ ขัดกับพระราชบัญญัตินี้ และสำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือเวียนแจ้งถึงแนวทางปฏิบัติในการ สอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 ว่าต้องปฏิบัติตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ประกอบมาตรา 134/2 ด้วย โดยอาศัยความตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่ได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับแก่คดีเยาวชนและ ครอบครัวเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้⁵ ดังนั้น มาตรการการสอบสวนเด็ก และเยาวชนผู้กระทำความผิดในปัจจุบันจึงใช้มาตรการการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ.

⁴เพ่งอ้าง, มาตรา 134/4 วรรคท้าย.

⁵หนังสือเวียนสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส 0007(ปผ)/ว136 ลงวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2555.

ความอาญาและมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบกัน

จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไว้ในมาตรการการสอบสวนหลายประการ เริ่มตั้งแต่มีการจัดให้ดำเนินการสอบสวนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กไม่ปะปนกับผู้ต้องหาผู้ใหญ่ มีการตั้งทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายไว้ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่มี และให้อยู่ร่วมด้วยในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำ

อีกทั้ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังมีการบัญญัติให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีสหวิชาชีพ อาทิเช่น พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา บุคคลที่เด็กร้องขอเข้าร่วมอยู่ด้วยในการสอบสวน หากไม่มีก็ให้ถือว่า การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้อยคำใดๆ ที่เด็กหรือเยาวชนให้ไว้จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ เมื่อมีการอนุโลมมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่า มาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 มีบทบัญญัติที่ขัดแย้งไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กล่าวคือ ในเรื่องหลักเกณฑ์อายุที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและการจัดทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายให้แก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดก่อนถามปากคำ

ทั้งนี้ บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ได้กำหนดอายุของผู้ต้องหาที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการถามว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีต้องตั้งให้ไว้ที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดอายุของเด็กผู้ต้องหาไว้ที่อายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์และถือหลักเกณฑ์การคุ้มครองในอายุไม่ถึง 18 ปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นมิใช่ถือหลักเกณฑ์อายุในวันถามปากคำดังเช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้ความหมายของที่ปรึกษากฎหมายคือ ผู้มีคุณสมบัติเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความและผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสังคมสงเคราะห์ และความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา⁶ และจำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้⁷ ซึ่งปัจจุบันศาลเยาวชนและครอบครัวกลางก็ได้ทำการเปิดอบรมทนายความเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นที่ปรึกษากฎหมายสำหรับคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/1 ได้

⁶พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2335, มาตรา 121.

⁷เพ็ญอ้าง, มาตรา 120.

บัญญัติให้ก่อนเริ่มทำการสอบปากคำเด็กผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนถามเด็กก่อนว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้จัดหาทนายความให้ และหากฝ่าฝืนไม่มีการจัดหาทนายความให้ มาตรา 134/4 วรรคสาม ได้บัญญัติถึงผลแห่งการฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าวไว้ว่า “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาได้ให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการดำเนินการตามมาตรา 134/1 และมาตรา 134/2 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่อาจนำมาใช้บังคับในคดีเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดได้เลย เพราะทนายความและที่ปรึกษากฎหมายไม่ใช่บุคคลเดียวกัน

เมื่อมีการอนุโลมมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่ามาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 133 ทวิ ซึ่งเป็นมาตรการการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งในการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานเด็กตามมาตรา 133 ทวิ บังคับใช้กับคดีเพียง 9 ฐานความผิด คือ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย อันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ เมื่อมีการนำมาอนุโลมใช้กับการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามมาตรา 134/2 พนักงานสอบสวนกลับอยู่ในบังคับต้องนำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่คดีทุกประเภท โดยมีคำพิพากษาฎีกาหลักไว้ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 16628/2555 ได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งปัญหาในคดีมีข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ในวันถามปากคำและถูกกล่าวหาในคดียาเสพติดว่ามียาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนไม่ได้จัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ซึ่งพนักงานสอบสวนอยู่ในบังคับต้องนำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี โดยฝ่าฝืนต่อมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ย่อมมีผลตามมาตรา 134/4 วรรคสามที่บัญญัติว่า “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนดำเนินการตามมาตรา 134/2 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้โดยไม่ถึงกับทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดไม่กระทบต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ จึงเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 ที่ได้จำกัดประเภทคดีลงเหลือ 9 ฐานความผิดโดยมุ่งหมายคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบต่อจิตใจจากกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้

จริง และเนื่องจากการที่มีได้จำกัดประเภทคดีซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษอย่างแท้จริงไว้จึงทำให้การดำเนินคดีบางประเภทเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ประกอบกับการถามปากคำมีความซ้ำซ้อนในแต่ละขั้นตอนทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมเกินสมควร อีกทั้งบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาก็มีความขาดแคลน จึงกระทบต่อคดีที่มีความจำเป็นต้องมีสหวิชาชีพที่แท้จริง เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิตร่างกาย เป็นต้น⁸ ทั้งนี้ หลักในการดำเนินการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้ต้องหา ต้องเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง รวดเร็ว และเป็นธรรม หากขั้นตอนสอบสวนมีความล่าช้าเพราะต้องรอการตั้งสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน ก็มีผลกระทบต่อสิทธิของเด็กผู้ต้องหาได้

โดยหลักแล้วเจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบปากคำก็เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กโดยเฉพาะในคดีที่มีความกระทบกระเทือนทางจิตใจ เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อร่างกาย เสรีภาพ เป็นต้น

การที่กฎหมายมีเจตนารมณ์คุ้มครองเด็กทุกฐานะโดยกว้างขนาดนี้ ทำให้เป้าหมายของกฎหมายที่ต้องการจะคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ความโหดร้าย หรือกลุ่มเด็กที่อยู่ในสถานะที่เป็นเหยื่อของการกระทำผิดทางอาญา กลายเป็นเป้าหมายลำดับรองลงไป เพราะว่าปริมาณคดีมากมายที่เกิดขึ้นกับเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเป็นกลุ่มเด็กที่ต้องคดีอาญาความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด เพราะฉะนั้น เด็กที่ถูกกระทำชำเรา ถูกทุบตีทำร้ายร่างกาย หรือเด็กที่เป็นพยานจากการเห็นบิดามารดาถูกฆาตกรรม จึงต้องมารอคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหา เพราะว่าการบริหารจัดการทางบุคลากรยังไม่เพียงพอ และทุกประเภทคดีที่ถูกนำมาจัดการมีปริมาณสูงมาก โดยไม่มีการจำแนกประเภทคดีอย่างเหมาะสมทั้งในทางปฏิบัติพบว่ามีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอันเนื่องมาจากความไม่พร้อมของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในเรื่องสถานที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาการขาดแคลนนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เพราะต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีจำนวนน้อยแม้กระทั่งในเมืองหลวงเองหากเป็นกรณีต่างจังหวัดยิ่งขาดแคลน และในทางปฏิบัติการทำงานร่วมกันของสหวิชาชีพก็ไม่ได้เป็นไปตามอุดมคติของกฎหมาย บางท้องที่ไม่ได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างแท้จริงสอบสวนเสร็จแล้วถึงมีการลงลายมือชื่อเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นอันเนื่องมาจากความไม่พร้อมหลายประการดังที่กล่าวมา ทำให้กฎหมายที่บัญญัติไว้มีอุดมคติที่ดูเหมือนเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กอย่างสูงสุด แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นอุปสรรคไม่สามารถทำได้ดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ กลายเป็นผลกระทบกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการสอบสวนที่ต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin)

⁸ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550.

ต่างก็มีมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดแตกต่างจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ แต่ก็ได้มีการจัดให้มีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวนเช่นเดียวกับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดของไทย และเมื่อพิจารณาเรื่องบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 มาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ แล้ว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา 75 บัญญัติถึงวิธีการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด

บุคคลที่ให้เข้าร่วมในการสอบสวนว่ามีบุคคลใดบ้าง เช่น ในการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ และมีการบัญญัติเพิ่มเติมให้ในการแจ้งข้อหาและถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมด้วยทุกครั้ง และจะให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะร่วมรับฟังการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนก็ได้ และสำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 มาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ก็ได้บัญญัติถึงวิธีการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด บุคคลที่ให้เข้าร่วมในการสอบสวนว่ามีบุคคลใดบ้างเช่นกัน เช่น ก่อนที่จะเริ่มทำการถามปากคำให้ถามเด็กว่ามีทนายความหรือไม่ถ้าไม่มีก็ให้ตั้งให้และในการสอบสวนให้กระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีบุคคลสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ และบุคคลที่เด็กร้องขอเข้าร่วมในการสอบสวนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับได้มีบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันคือวิธีการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดและตัวบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมในการสอบสวน แต่ทั้งนี้มีส่วนที่บัญญัติเป็นไปอย่างเดียวกันเช่นการสอบสวนต้องกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก แต่ก็มีบางส่วนที่กฎหมายบัญญัติแตกต่างกัน คือเรื่องบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมในการสอบสวน จึงเป็นกรณีที่กฎหมายเรื่องเดียวกันมีบทบัญญัติที่แตกต่างกัน และกรณีดังกล่าวถือว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่เป็นบทกฎหมายเฉพาะ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทกฎหมายการใช้กฎหมายในเรื่องการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดจึงควรยึดถือแนวทางตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นหลัก

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการใช้มาตรการการสอบสวนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาใช้กับมาตรการการสอบสวนเด็กและ

⁹จิตรลดา เหลืองภิรมณ์, “สิทธิของเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา,” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548, หน้า 43-54.

เยาวชนผู้กระทำความผิดแต่เพียงฉบับเดียว มาตรา 75 ก็ยังคงมีปัญหของความไม่ชัดเจนในตัวบทกฎหมายอยู่ กล่าวคือ มาตรการการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้ในการแจ้งข้อกล่าวหาและการสอบปากคำเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนอยู่ร่วมด้วยทุกครั้ง ซึ่งถ้าไม่มีที่ปรึกษากฎหมายร่วมอยู่ด้วยก็ถือว่าการแจ้งข้อหาหรือการสอบสวนของพนักงานสอบสวนดำเนินการไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กลับไม่ได้บัญญัติถึงผลแห่งการฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าวไว้ว่า กรณีไม่มีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยในวันแจ้งข้อกล่าวหาหรือในการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นได้มากน้อยเพียงใด และจะกระทบต่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการหรือไม่ ในขณะที่มาตรการการสอบสวนเด็กผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ ได้บัญญัติถึงผลของการฝ่าฝืนมาตรการดังกล่าวไว้ในมาตรา 134/4 วรรคสามว่า “ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้”

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าจึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อให้มาตรการการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนต่อไปโดยแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/1 วรรคแรก และมาตรา 134/2 จากบทบัญญัติมาตรา 134/1 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาให้” แก้ไขเป็นมาตรา 134/1 วรรคหนึ่ง “ก่อนเริ่มถามคำให้การ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตให้พนักงานสอบสวนถามว่ามีทนายความหรือไม่ หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่ถึง 18 ปี ในวันที่กระทำความผิดให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาให้” และมาตรา 134/2 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี” แก้ไขเป็น มาตรา 134/2 บัญญัติว่า “การสอบสวนบุคคลซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดในขณะอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคดีเด็กและเยาวชน” และในส่วนผู้เข้าร่วมในกระบวนการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ผู้เขียนเห็นว่าในบางฐานความผิดที่มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด เช่น คดีที่เป็นความผิดทำร้ายร่างกายเพราะบันดาลโทสะ หรือความผิดเกี่ยวกับเพศ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ยังคงมีความจำเป็น เห็นว่ากฎหมายควรเปิดช่องให้เป็นกรณีที่

เห็นว่ามีความจำเป็น โดยพิจารณาจากสภาพความผิด และวุฒิภาวะของเด็กให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในการเข้าร่วมสอบปากคำของเด็กด้วย

หากพิจารณาจากกระบวนการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนของประเทศญี่ปุ่นที่ไม่ได้กำหนดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในการสอบปากคำ เพราะว่าพนักงานสอบสวนของญี่ปุ่นมีความรู้ ความเข้าใจในคดีเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเป็นอย่างดี การสอบปากคำได้มุ่งที่จะค้นหาความจริงเท่านั้นแต่มุ่งที่จะทราบถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไขฟื้นฟูตัวเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดด้วย หากการสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ ได้มีการจัดให้พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความเข้าใจเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็มีความจำเป็นในการเข้าร่วมสอบสวนในคดีร้ายแรงดังกล่าว โดยเพิ่มเติมท้ายบทบัญญัติในมาตรา 75 ว่า“มาตรา 75 ในการสอบสวน ให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ เพศ สภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นใดให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายของเด็กหรือเยาวชนอยู่ร่วมด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าเด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงถึงอายุ เพศ และสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดแต่ละราย

การแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตามวรรคสอง บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าวด้วยก็ได้ และกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความจำเป็นโดยพิจารณาจากสภาพความผิดและวุฒิภาวะของเด็กและเยาวชนให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย

บรรณานุกรม

จิตรลดา เหลืองภิรมณ์. “สิทธิของเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา,”
สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
หนังสือเวียน สำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส 0007(ปผ)/ว136 ลงวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2555.